CANİP HARAÇÇIOĞLU
VE BURSA İL GENEL MECLİSİ ZABITLARI

Niyazi Topçu

Eski Bursa'nın günümüze ulaştırılmasında pek bilinmeyen ama önemli rol oynayanlardan biri Canip Haraççıoğlu'dur.

Uzun yıllar Hüdavendigar/Bursa Vilayeti Umumi Meclisi' nde başkatip olarak görev yapan Canip Bey asli görevi haricinde uzun süre askerlik ve öğretmenlik yapmış, mübadele ve mal komisyonlarında görev almıştır.

Çalışkan ve üretken bir bürokrat olan Canip Bey'in en dikkat çeken özelliği dönemin zor şartlarına rağmen resmi belge niteliğindeki pek çok dokümanın yayınını sağlamasıdır. Özellikle, işgal sırasında Yunan askerleri ve yerli Rumlar tarafından Bursa civarında gerçekleştirilen öldürme, yaralama, ırza geçme, hapis, sürgün, yağma, yakma olaylarını belgelediği *Bursa Vilayeti'nde Yunan Fecayii* adlı kitabı başlı başına arşiv niteliğinde bir kaynaktır[1].

TEŞEKKÜR

Vehbiye Haraççıoğlu'nun eşi, Hakkari Cumhuriyet Savcısı Melih Haraççıoğlu ve Güner Argüden'in babaları, Jn. Bnb. Daim Üftadeoğlu'nun dayısı Hazine Avukatı Orhan Argüden'in kayınpederi, Bursa Hususi Muhasebe Müdürlüğünden emekli

CANİP HARAÇÇIOĞLU

29.7.1961 günü vefat etmiş ve 30.7.961 günü defnedilmiştir. Cenazesine gelmek lütfunda bulunan ve acımızı paylaşarak başsağlığı dileyen dostlarımıza teşekkürü borç biliriz.

Ailesi

Cumhuriyet — 2695

Canip Bey vefat ilanı

Ancak, Canip Bey'in Bursa için asıl zikredilmesi gereken eseri Vilayet Umumi Meclisi (İl Genel Meclisi) Zabıtlarının yayınıdır. 1913-1937 yılları arasında bu Meclis'te görev yapan Canip Bey, Meclis zabıtlarının savaş ve işgal dönemleri haricinde hemen her yıl düzenli olarak yayınlanmasını sağlamıştır[2]. O dönemde başka vilayetlerin meclis zabıtları da ara ara yayınlanmış olmakla birlikte hiçbirininki Bursa kadar düzenli ve sayıca çok değildir. Tespitlerimize göre 1909 yılından 1940 yılına kadar 23 cilt halinde yayınlanan Bursa Vilayet Meclisi Zabıtlarının 18 cildini Canip Bey hazırlamıştır[3]. Dönem şartları dikkate alındığında bu konudaki gayreti takdire şayandır. Onun görevden ayrılmasından sonra bu yayınlar ancak birkaç yıl daha sürdürülebilmiş, arkası gelmemiştir.

Şimdiki Bursa ili haricinde, Bilecik, Balıkesir, Kütahya, Uşak ve Afyonkarasihar ili ve ilçelerini de ilgilendiren bu zabıtlar tarihi, idari ve sosyal açıdan adı geçen yöreler için son derece önemlidir. Zira okul, kütüphane, hastane, yol, köprü yapımı; zirai hastalıklar ve salgın

Canip Bey

Bursa Salnamesi' nin 'İdare-i Hususiye ve Belediyeler' başlıklı bölümünü yine Canip Bey yazmıştır.

Bursa tarihine ve şehir hafızasına önemli eserler kazandıran bu mühim şahsiyetin hayatı hakkında ne yazık ki elimizde fazla bir kaynak yoktur. Memuriyet siciline ilişkin kayıtlar 1912 yılı itibariyle Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde mevcut olup, 1923-1925 yıllarına ait zabıt ciltlerinin başında da o güne kadarki tahsil ve memuriyet hayatı özetlenmiştir. 1925'ten sonrası için elimizde sadece satırbaşı denilebilecek bilgiler vardır. Şöyle ki;

Canip Haraççcıoğlu (1889-1961): Asıl adı Süleyman Canip'tir. Babası Bursa eşrafından ve Haraççızade/ Cizyedarzade ailesinden Belediye Müfettişi Mehmet İzzet Efendi, annesi Şahsene Hanım'dır. 1889'da Bursa'da doğmuş, ilk ve orta öğrenimini Bursa'da, liseyi İstanbul Vefa Lisesi'nde tamamlamıştır. Temmuz 1911' de Mülkiyeyi bitirip Ziraat Bankası'nda memuriyete başlamış, kısa zamanda terfi ederek Ekim 1912'de Hüdavendigar Vilâyeti Maiyet Memurluğuna, Haziran 1913'te de Vilayet Daimi Encümeni Başkâtipliğine atanmıştır.

hastalıklarla mücadele; hayvan cinslerinin ıslahı; bataklıkların ve dere yataklarının ıslahı; köy kurulması, nahiye oluşturulması, idari bağlılıkların değiştirilmesi; resmi daire bütçelerinin belirlenmesi; öğretmen, doktor, veteriner, mühendis gibi memurların atanması, maaşlarının belirlenmesi ve daha pek çok konu bu tutanaklarda yer almaktadır. Osmanlının son dönemleri ile Cumhuriyetin ilk dönemlerini birebir yansıtan zabıtlar çoğu yönlerden benzersiz birer resmi kaynaktır.

Canip Bey yukarıda zikredilen eserleri haricinde görevi ile ilgili konularda dönem kaynakları için başka yazılar da hazırlamıştır. Örneğin 1927

1914 Ağustos'unda yedeksubay olarak askere alınan Canip Bey, I.Dünya Savaşı süresince muhtelif cephelerde telgraf subaylığı yapmış, başından sonuna kadar Çanakkale muharebelerinde bulunmuş ve özellikle Kireçtepe muharebesindeki fedakarlığı nedeniyle Çanakkale Harp Madalyası ile ödüllendirilmiştir.

Ekim 1918'de terhis olup eski görevine dönen Canip Bey bu görevin yanında 1918-1922 yılları arasında Sanayi Mektebi (bugünkü Tophane End.Meslek Lisesi) ile Bursa Öğretmen Okulu'nda matematik, felsefe, imla ve güzel yazı dersleri vermiş, yine 1922-1923 yıllarında

Örnek zabıt kapağı

Emval-i Metruke Komisyonunda görev yapmıştır.

Canip Bey Şubat 1924'te Erdek kaymakamlığına tayin olunmuşsa da Bursa'daki görevinde kalmayı tercih ederek kaymakamlıktan istifa etmiştir. Uzun müddet başkatiplik görevini sürdüren ve 1937'de Bursa Vilayeti Hususi Muhasebe Müdürlüğüne (bugünkü İl Özel İdaresi Genel Sekreterliği) atanan Canip Haraççıoğlu 21 Ocak 1946' da Hususi Muhasebe Müdürlüğü'nden emekli olmuştur. 29 Temmuz 1961 Cumartesi günü 72 yaşında iken vefat eden Canip Bey'in 1920'li yıllarda evlendiği eşi Vehbiye Hanım'dan Melih adında bir oğlu ve Güner adında bir kızı olmuştur.

Dipnotlar :

1 1925 yılında Hilal-i Ahmer Cemiyeti (Kızılay)' nin katkılarıyla Osmanlıca yayınlanan bu eser, akademik düzeyde ilk olarak 1993 yılında yüksek lisans tezi olarak ele alınmış (Hikmet Akıncı: Bursa Vilayeti'nde Yunan Fecayii, İstanbul Ünv. SBE., 1993), daha sonra yine akademisyenlerden oluşan bir komisyon tarafından günümüz Türkçesine çevrilip yayınlanmıştır. (Adem Apak-Turgay Gündüz-A.İhsan Karataş : Bursa'da İşgal Günlüğü; Bursa Vilayeti'nde Yunan Fecayii, 1920-1922, Düşünce Yay., İstanbul, 2004.)

2 Bugünkü İl Genel Meclislerinin temelini oluşturan Vilayet Umumi Meclisleri, Osmanlı İmparatorluğu'nun bütün vilayetlerinde 1871 tarihli Vilayet Nizamnamesi'nden sonra kurulmuştur. İlk dönemlerde tamamen danışma organı niteliğindeki bu meclisler 1913 yılında yürürlüğe konulan "İdare-i Umumiye-i Vilâyât Kanun-ı Muvakkatı" ile esaslı değişikliğe uğramış ve kısmen de olsa icrai niteliğe kavuşmuştur.

3 İnebey Yazma ve Basma Eserler Kütüphanesi ile Bursa Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi'nde bazı ciltleri bulunsa da ne yazık ki bu zabıtların tam bir koleksiyonu Bursa'da yoktur. Temennimiz Bursa İl Özel İdaresi' nce başlatılan "Yeşil Şehir Kitaplığı" projesine bunların da dahil edilmesi ve en azından harf devrimi öncesindekilerin yayınlanmasıdır. Tespit ettiğimiz kadarıyla listesini sunduğumuz zabıtların 3-20 numara arasındakileri Canip Bey hazırlamıştır.

1) 1909-1910 Hüdâvendigâr Vilâyeti Meclis-i Umûmisinin 1324 [ve 1325] Senesi Mukarrerâtı Hülâsâsı

2) 1910-1911 Hüdâvendigâr Vilâyeti Meclis-i Umûmisinin 1326 Senesi Zarfındaki Müzakerât ve Mukarrerâtı

3) 1913 Hüdâvendigâr Vilâyeti 1329 Senesi Meclis-i Umûmi İctimâının Zabıtnâme ve Mukarrerâtı

4) 1915 Hüdâvendigâr Vilâyeti Meclis-i Umûmi 1330 Senesi İctimâının Zabıtnâme ve Mukarrerâtı

5) 1919 Hüdâvendigâr Vilâyeti 1334 [doğrusu 1335] Senesi Meclis-i Umûmî İctimaının Zabıtnâme ve Mukarrerâtı

6) 1923 Hüdâvendigâr Vilâyeti Meclis-i Umûmi Mukarrerât Zabıtnâmesi

7) 1923-1924 Türkiye Cumhuriyeti Hüdâvendigâr Vilâyeti Meclis-i Umûmisi Zabıtnâme-i Müzakerâtı Mecmuasıdır

8) 1924 Türkiye Cumhuriyeti Hüdâvendigâr Vilâyeti Meclis-i Umûmi Müzâkerât Zabıtnâmesi

9) 1925 Türkiye Cumhuriyeti Bursa Vilâyeti Meclis-i Umûmi Müzâkerât Zabıtnâmesi

10) 1926 Türkiye Cumhuriyeti Bursa Vilâyeti Meclis-i Umûmi Müzâkerât Zabıtnâmesi

11) 1928 Türkiye Cumhuriyeti Bursa Vilâyeti Meclis-i Umûmi Müzâkerât Zabıtnâmesi

12) 1929 Türkiye Cumhuriyeti Bursa Vilâyeti Umûmi Meclisi Müzâkerât Zabıtnâmesi

13) 1930 T.C. Bursa Vilâyeti Umûmi Meclisi Müzâkerât Zabıtnâmesi

14) 1931 T.C. Bursa Vilâyeti Umûmi Meclisi Müzâkerât Zabıtnâmesi

15) 1932 T.C. Bursa Vilâyeti Umûmi Meclisi Müzâkerât Zabıtnâmesi

16) 1933 T.C. Bursa Vilâyeti Umûmi Meclisi Müzâkerât Zabıtnâmesi

17) 1934 T.C. Bursa Vilâyeti Umûmi Meclisi Müzâkerât Zabıtnâmesi

18) 1935 T.C. Bursa İli Genel Kurulu Söyleşme Tutulgası

19) 1936 T.C. Bursa İli Genel Kurulu Söyleşme Tutulgası

20) 1937 T.C. Bursa İli Genel Kurulu Söyleşme Tutulgası

21) 1938 TC. Bursa Vilâyeti Umûmi Meclisi Zabıtnâmesi

22) 1939 T.C. Bursa Vilâyeti Umûmi Meclisi Zabıtnâmesi

23) 1940 T.C. Bursa Vilâyeti Umûmi Meclisi Zabıtnâmesi

Kent Tarihi ve Kültürü Dergisi
37 YAZ 2012

BURSA ARAŞTIRMALARI

BURSA ARAŞTIRMALARI VAKFI

